

19.02.2016

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Прашко Олени Володимирівни «Розвиток соціальної компетентності підлітків засобами проектування виховного процесу», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

В сучасних умовах розвитку української держави особливої актуальності набуває проблема розвитку соціальної компетентності підлітків, яка сприяє ефективній реалізації ними життєтворчих стратегій, профілактиці девіантної поведінки, успішній соціальній адаптації, становленню повноцінного суб'єкту суспільних відносин.

Різні аспекти проблеми формування соціальної компетентності постійно перебувають у полі зору провідних вітчизняних і зарубіжних педагогів (І. Єрмакова, І. Зимньої, Т. Кравченко, В. Кременя, Дж. Равена, І. Рябухи, О. Савченко, А. Хуторського та інших).

Прашко Олена Володимирівна продовжує серію таких досліджень, зосереджуючи увагу на розвиток соціальної компетентності підлітків засобами проектування навчально-виховного процесу.

Принадгідно зауважимо, що в останні роки активізувалися дослідження проблеми формування соціальної компетентності молодого покоління, але розвиток соціальної компетентності підлітків засобами проектування навчально-виховного процесу не був предметом спеціального дослідження.

Отже, можна з усією відповідальністю стверджувати, що тема, обрана О. В. Прашко для дисертаційної роботи, є не лише актуальною, а й конче потрібною.

Дисертаційне дослідження є складовою науково-дослідної теми комплексних досліджень Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України «Психологічна підготовка керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін» (державний реєстраційний номер 0112U000700). Тему дослідження затверджено на засіданні вченої ради ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 1 від 11.01.2012 р.) та погоджено в

УДПУ імені Павла Тичини
Вхідний № 332
"19" 02 2016 р.

Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 7 від 25.09.2012 р.).

Зважаючи на суперечності, які негативно впливають на розвиток соціальної компетентності підлітків, О. В. Прашко формулює мету дослідження, визначає його завдання, які й зумовили структуру дисертації та логіку дослідно-експериментальної роботи.

Чітко визначений науковий апарат дослідження – об'єкт, предмет, мета, завдання, окреслено методи дослідження, розкрито його наукову новизну та практичне значення, наведено дані про впровадження та апробацію результатів дослідження.

Дисертантка ставить за мету – на основі узагальнення теоретичних основ досліджуваної проблеми та вивчення практики проектування навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі обґрунтувати та експериментального перевірити педагогічні умови розвитку соціальної компетентності підлітків засобами проектування.

Аналізуючи дисертацію з методологічних та теоретичних позицій, відзначимо, що її структура відрізняється послідовністю і систематичністю, що свідчить про глибоке знання О. В. Прашко сутності досліджуваної проблеми.

Завдання, які розв'язувалися автором у дисертаційному дослідженні, свідчать про його логічну послідовність, наукову новизну і методологічну обґрунтованість.

На основі вивчення наукових джерел дисертанткою було уточнено сутність поняття «соціальна компетентність підлітків» як інтегроване особистісне утворення, яке характеризується здатністю підлітка вибудовувати стратегії успішної взаємодії з динамічним соціальним середовищем, готовністю до активної соціальної комунікації та взаємодії, прояву ініціативи, оволодіння соціальними ролями та соціальним досвідом у процесі соціальної практики.

До позитивних моментів дисертації відносимо те, що дисертанткою розкрито особливості розвитку соціальної компетентності підлітків засобами проектування навчально-виховного процесу.

Аналізуючи визначене поняття «соціальна компетентність», О. В. Прашко уточнила сутність поняття «розвиток соціальної компетентності підлітків» як цілеспрямований процес якісних та кількісних змін параметрів соціальної компетентності учнів у спеціально створених умовах проектування адекватного навчально-виховного середовища для їхньої успішної соціалізації.

Автором охарактеризовано зміст компонентів соціальної компетентності: аксіологічний, когнітивний, емоційно-вольовий, поведінковий.

Зважаючи на запропоноване уточнення понять «соціальна компетентність підлітків», «розвиток соціальної компетентності підлітків», цілком доречними уявляються визначені дисертанткою критерії (цінності взаємодії; обізнаність та усвідомленість; позитивне ставлення та впевненість; здатність до дії та взаємодії) і показники їх розвитку.

Грунтуючись на останніх, О. В. Прашко добирає відповідний діагностичний інструментарій – сукупність взаємопов'язаних методів і методик (авторська анкета, інтерв'ю та бесіда, методики А. Шапар «Ціннісні орієнтації особистості»; А. Прихожан «Соціальна компетентність підлітків (шкали: «Інтерес до соціального життя», «Організація, розвиток довільності», «Упевненість в собі», «Самостійність», «Розвиток спілкування», «Ставлення до власних обов'язків»; К. Томаса «Схильність особистості до конфліктної поведінки» написання твору «П'ять найважливіших для мене цінностей», педагогічне спостереження), запровадження яких на констатувальному етапі експерименту дало їй змогу виявити рівні розвитку соціальної компетентності підлітків: високий, середній, низький.

Хотілося б визначити вдумливий підхід дисертантки до обґрунтування педагогічних умов розвитку соціальної компетентності підлітків засобами

проектування навчально-виховного процесу, а саме: запровадження проектування у навчально-виховному процесі загальноосвітнього закладу освіти та формування проектного мислення педагогів з метою розвитку соціальної компетентності підлітків; розроблення змістовного та організаційно-методичного забезпечення розвитку соціальної компетентності підлітків засобами проектування навчально-виховного процесу; організація індивідуальних, групових і колективних форм соціально-комунікативної діяльності підлітків з урахуванням результатів психолого-педагогічної діагностики.

Важливим і цінним для педагогічної практики є розробка та запровадження в практику роботи загальноосвітніх шкіл методики діагностування рівнів розвитку соціальної компетентності підлітків; програм для педагогів та підлітків «Теорія і практика розвитку соціальної компетентності підлітків у сучасній школі»; «Соціальна компетентність. Соціальна дія. Соціальна успішність»; тематики виховних годин «Соціально компетентний підліток»; змісту форм і методів організації навчально-виховного процесу на основі педагогічного проектування; цільового навчально-виховного проекту «Розвиток соціальної компетентності підлітків»; методичних рекомендацій «Розвиток соціальної компетентності підлітків засобами проектування навчально-виховного процесу».

Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному відображенні, у вигляді таблиць, рисунків, діаграм, які суттєво розширюють та доповнюють змістове поле дисертаційного дослідження.

У 20 додатках широко представлено методичні розробки автора.

Висновки дисертації достатньо виважені, логічні, достовірні, науково обґрунтовані й відповідають поставленим завданням.

Публікації автора та автореферат повністю відображають основні положення й висновки дисертації, які опубліковано у 25 (19 одноосібних) публікаціях, з яких 12 відображають основні наукові результати, 5 апробаційного характеру, 8 – додатково відображають наукові результати

дисертації.

Кількість та обсяг опублікованих праць переконує в належній апробації та впровадженні основних положень дослідження.

Зміст, результати роботи, основні висновки, викладені в авторефераті, відповідають і повністю відображають основні положення дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Прашко Олени Володимирівни «Розвиток соціальної компетентності підлітків засобами проектування навчально-виховного процесу», дозволимо висловити деякі побажання і вказати на дискусійні моменти:

1. У підрозділі 1.3. дисертації недостатньо висвітлена власна позиція автора щодо аналізу проблеми педагогічного проектування.

2. Зміст дисертації значно збагатився б, якщо дослідниця представила зміст індивідуальних корекційних програм щодо розвитку соціальної компетентності підлітків засобами проектування навчально-виховного процесу.

3. Підрозділи дисертації, присвячені опису змісту і методики формульовального етапу дослідження, надто переобтяжені теоретичними положеннями і посиланнями на наукові джерела, тоді як основна увага має концентруватися на експериментальній роботі самого дисертанта.

4. У підрозділі 3.3. наведено кількісний аналіз результатів дослідження. Робота значно виграла б, якщо б дисертантка схарактеризувала рівні розвитку соціальної компетентності підлітків після проведення дослідно-експериментальної роботи не тільки кількісно, а й якісно.

Викладені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка є самостійним завершеним дослідженням, а отримані результати роблять вагомий внесок у теорію і методику виховання.

Актуальність теми, самостійність і завершеність здійсненого дослідження, наукова новизна і практична значущість одержаних результатів дають змогу зробити висновок про те, що дисертаційна робота «Розвиток

соціальної компетентності підлітків засобами проектування навчально-виховного процесу» відповідає вимогам пунктів 11 – 15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор Прашко Олена Володимирівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальність 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор; професор кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

KAW Л. В. Канішевська

Ліцензія Канішевської Л.В. засвідчено
Генерал секретар Олександр Баранівський О.В.

